

različno obdelovanje zemlje, različno gnojenje, različno setev in gojenje, kakor tudi različno žetev, hranitev in različno rabo.

Dobro mora tedaj poljedelec prevdariti, v kakem redu bode rastline sejal, da bojo primerne zemlji, vremenu, podnebjju, in da bode na korist njemu.

Ako poljedelec pregleduje travnato ali žitno perje, opazil bode, da to perje nima recljev in da se zelo na bilke prijema; videl bode, kako pri najbolji rasti zemljo malo senči, in kedar dozori, da solnčni žarki skoraj popolnoma na zemljo vdarjajo.

Drugače bo opazil pri sočivji in detelji; videl bode, da se perje zmirom bolj in bolj širi in zemljo zmirom bolj senči.

Pri tem razlikovanju opazil bode pa tudi, kako se plevel med travo in žitom od dne do dne množi, ako ni jako na gosto vsejano; med sočivjem ali med deteljo ga pa čisto nič ni, ali pa, da od dne do dne v svoji rasti zaostaja.

To je prvi vzrok, zakaj da poljedelec ne sme za bilovjem (za žitom) zopet bilovje sejati, nego da si mora drugačno rastlino odrediti. Ako se za bilovjem zopet bilovje seje, pomnoži se s tem plevel, in to tem bolj, ako se ravno tako bilovje, kakor je popred rastlo, vseje, na priliko na rž zopet rž. Plevel, kateri je v prvi rži rastel in zoril in iz kterega je seme izpadlo, bode z drugo ržjo zopet začel kaliti in poganjati, ker ima dosti časa za svojo rast. Tako se plevel množi, rastlinsko hrano iz zemlje vleče in pridelke manjša.

Drugi vzrok, da mora poljedelec seme premijati, je različnost korenin.

Trava in bilje ima tanke vlaknate korenine, ktere se najbolj v grudah na površji zemlje vodoravno razprostirajo, zemlji največ rastlinskega živeža na površji vzamejo, ker druge tanke korenine, ktere globokeje v zemljo segajo, le malo živeža morejo dobiti zavoljo svoje tenkote. Sočivje in detelje pa imajo močne, globoko segajoče korenine, ktere največ hrane v globočini dobiti, ter jo za reclje, perje in zrno vpotrebijo.

Tretji vzrok, da se seme menja, je ta, da se rastline tudi v hrani razlikujejo. Tako obstaja krompir večidel iz štirke (škroba), solnčnica iz olja, repa iz sladkora itd.

Tako različne rastline potrebujejo pa tudi različne hrane. Vse te dele rastlinske hrane ima gnoj v sebi, s katerim se zemlja gnoji, da se rastlinam hrana pripravi. Gnoj je stvar, ktera ima za vsako rastlino potrebno hrano. Vsaka rastlina pobere s svojimi koreninami samo oni del rastlinske hrane, ktera je za njeno rast potrebna, in samo toliko, kolikor je potrebuje do svojega dozorenja. Vsa druga hrana pa, kolikor je je bilo v zemlji za-njo preveč, ali pa, ktera se njej ni prilegala, ostane v zemlji. Ti ostanki so pa zopet dobri za drugo rastlino, ktera drugačnega živeža potrebuje. Tako še tudi tretja in četrta rastlina more za-se potrebni živež dobiti. Poljedelec mora dakle seme menjati in različne rastline sejati, da gnoj do dobrega porabi in mu nobeni del v zgubo ne gré.

Četrty vzrok pa je, da si poljedelec pri menjanji semen boljše in lagleje gnoj in delavske moči razdeli, kakor tudi nesrečo pomanjša, ako je po slabem vremenu nastala. Poljedelec, kateri različne rastline seje, zmirom lahko frišni in pognjili gnoj porabi, ker različne rastline zahtevajo tudi v različnih časih gnojenje. Ravno tako je tudi z delavnimi močmi. Kdor seje različne rastline, mora jih tudi v različnih časih gojiti in žeti. Tako se delo lahko razdeli na celo leto. Kdor pa seje eno samo rastlino ali pa več enakih, ta bode težko svoje delo dobro dovršil, ker pri žetvi in setvi pride vse delo na enkrat, tako pa delo prekasno in le

na pol dovrši. Tudi slaba letina ne zadene zmirom vseh rastlin, ker eni mokrota škoduje, drugi zopet koristi, ravno tako tudi vročina. Kdor seje mnogo različnih rastlin, nikdar ne bode toliko zgube imel pri slabi žetvi, kakor tisti, ki seje samo enake rastline in to tem bolj, ako je ravno za te rastline slaba letina postala.

Zatoraj mora poljedelec zmirom le take rastline drugo za drugo sejati, ktere imajo drugačne korenine, različno perje in različno seme. Rastline pa morajo biti zemlji primerne, kakor tudi podnebjju in okolici. Ako je kakošna rastlina še neznana v okolici, naredi naj se popred poskušnja, in vseje naj se na pol ali četrť oral, da se bo videlo, ali bo rastlina primerna zemlji, podnebjju in kraju, ali ne.

Národno-gospodarske stvari.

Zararovalna banka „Slovenija“.

Priloga „Novicam“ v 8. listu je naznanila bralcem našim, da se je v Ljubljani ustanovila zavarovalna banka pod imenom „Slovenija“. Naj danes o tej še posebno slovenskim deželam namenjeni napravi kaj več povemo.

1. Koliko in kaj bo obsegalo podvzetje?

- Z ozirom na upravni delokrog, obsega zavarovanje: proti škodi po ognju, streli in razletu; proti škodi na prevaževanji blaga po vodi in na kopnem; proti toči; proti škodi na zrcalnemu steklu, ko bi se strlo, in pa zavarovanje človeškega življenja v vseh primerah tega zavarovalnega oddelka, tudi zavarovanje dohodkov in osnova podedovalnih društev.
- Z ozirom na okrajino se razširja delokrog na vse v državnem zboru zastopane dežele, in se bo razširjeval po dovoljenji od strani kr. ogerškega ministerstva tudi na Translajtanijo.
- Z ozirom na glavnico. — Glavnice bo 2 milijona gold. in se bo ustanovila z 10.000 delnicami (akcijami) po 200 gld. Ravno kar razloženi obseg delokroga „Slovenije“ opravičuje naslov „občna zavarovalna banka“, kteri jej z imenovano glavnicu gotovo pristojí, in jej bo mogoče v vsem zadostovati.

2. Kakošne koristi so delničarjem namenjene?

- Vsaka delnica je kapital, na obresti (činže) naložen. Ker bo njih oddaja s kurzom od 85 odstotkov, dajo letni obresti blizo 6 od sto.
- Z vsako delnico zadobi se pravica primerne deleža pri društvenem imetji in pri dohodkih, ki vržejo 40 odstotkov naddividende.
- Vplačevalo se bo na prav ugoden način, ker plačevalo se bo pri podpisovanji le 10 od sto, in pozneje še drugih 30 odstotkov (samo ob sebi se razumeva, da po kurzu od 85 odstotkov).
- Vsak delničar, ki ima 10 delnic, zadobi pravico, v gospodarsko svetovalstvo izvoljen biti, ter do biva s to službo zvezane tantième.
- Noben delničar ni zavezan za večí, nego za imenski znesek svoje delnice.
- Delnice se smejo prodati v smislu državlanskega zakonika, ter se smejo izročiti, toraj imajo enake lastnosti z gotovino ali z vsacim blagom. Še druge pravice delničarjev so omenjene v 4. od delku tega sestavka.

Iz navedenega je jasno, da se delnice smejo najboljšim in reelnim (poštenim) papirjem prištevati, in da so boljše, kakor marsiktere druge.

3. V čem obstoji garancija, ki se občinstvu sploh, posebno pa delničarjem zagotavlja?

- a) Pravila, tarife in zavarovalne pogoje je ministerstvo notranjih zadev, za kupčijo in za denarstvene zadeve s predpisano natančnostjo preiskalo, in še le potem, ko se je operat odobril, podelilo je koncesijo.
- b) Na čelu podvzetja je nož (knez Salm), ki po rodu na najvišji družbeni stopinji stoji, ki se po inteligenciji in po gorki ljubezni do slovenskega naroda in premoženji odlikuje. Njemu stojé možje na strani (njega namestnik je dr. Costa), ki so prepričani od koristi tega zavoda, in da je v občno blagost, sosebno pa za slovenske pokrajine, ter so zmožni, razvoj banke pospeševati.
- c) Organizem društvenega gospodarstva je tako sestavljen, in v svojih notranjih razdelkih trdno zvezan, uradovanje v vseh oddelkih pod ostro kontrolo, da se mora uradovanje in gospodarstvo reelno imenovati, in da nad tem ni dvomiti.

4. V čem obstoji ravno omenjena kontrola?

V rednem občnem zboru, kateri se bo v Ljubljani meseca maja skliceval. Vsak delničar ima pravico zbora se vdeležiti.

V izrednih občnih zborih, kateri se morajo sklicevati, kakor hitro to 25 delničarjev zahteva.

Vsakemu delničarju pristoji pravica v občnih zborih proti temu, da se 14 dni prej oglasi, predloge staviti, čijih pretresovanje se odreči ne sme.

Tudi ima vsaki delničar pravico, 14 dni pred občnim zborom bankine bilance pregledovati.

Iz gospodarskega svetovalstva. Sestavljen je iz predsednika, podpredsednika, 12 gospodarskih svetovalcev in 4 namestnikov.

Njih posel je, redno nadgledovati uradovanje, vredovati ravnateljstveno delovanje, opravila uravnavati, ter imenuje in odpušča nadzorne uradnike. Vsaki mesec ima vsaj eno sejo, ktera se pa tudi na vsakratno zahtevanje predsedništva skliče.

Predsednik z 1 gospodarskim svetovalcem vsaj štirikrat v letu pregleda blagajnico in upravljanje.

Iz ravnateljstva. Ravnateljstvo je sestavljeno iz predsednika ali podpredsednika, in 4 izmed gospodarskih svetovalcev izvoljenih ravnateljev. Ravnateljstvo ima izključljivo pravico, novce in imetje prejemati in o tem pobotovati, in ima vsaj vsaki teden eno sejo. Vse uradnike in vse uređovanje nadzorujejo ravnatelji. Vsaki mesec morajo blagajnico in društvene knjige pregledovati, in o tem gospodarskemu svetovalstvu poročati.

Društveni uradniki ne morejo v gospodarsko svetovalstvo voljeni biti, tudi upravni ravnatelj in društveni pravni konsulent imata v vseh sejah le nasvetovalni glas.

Iz pregledovalnega odbora. Občni zbor izvoli za eno leto 3 delničarje kot pregledovalce in 2 namestnika. Njih nalog je, bilance in knjigovodstvo pred občnim zborovanjem pregledovati in zboru o tem poročati.

Iz tû načrtanega organizma je razvidno, da pravila delničarjem gospodarstvo v roke položé in da oni, — toraj občinstvo, — so izključljivi gospodarji v upravljanji, gospodarjenji z novci in drugim uradovanjem banke.

V rezervini fond se bo vsako leto 20 odstotkov čistega dobička vlagalo, z namenom poroštvo društva povekševati, in izredne škode posamesnih oddelkov brez škodovanja prvotne glavnice poravnati.

Konečno še omenimo, da se bo banka trgovinsko-sodnijsko vknjižila, toraj stoji pod varstvom trgovin-

skih zakonov z ene, in pod državno kontrolo z druge strani.

Cesarski komisar ima pravico, se pravilnega uradovanja in vknjiženja prepričati, se vdeleževati vseh zborov gospodarskega svetovalstva in občnih zborov, in nadzoruje spolnovanje zakonov, in da se nič protipravilno ne dela.

5. Kakošne koristi naj pričakuje občinstvo od banke?

- a) Banka je upna naprava, ker svoje pripravljene novce obrne: 1. za eskokomptovanje menjic, 2. za posojila na državne in obrtnijske papirje, 3. za posojila na posestva z ozirom na čisti njihov dohodek, 4. za posojila na poljske pridelke, obrtnikom, skupščinam in občinam, če dadó dovolj poroštva.

Na ta način od ravnateljstva in pregledovalnega odbora, uravnana poraba bankinih fondov pomaga kredit ležečega posestva in osebni kredit povzdigniti, pospešuje dobrodelno cirkulacijo domačega denarja za domače namene, in postane s tem dobrodelni faktor narodnega gospodarstva.

- b) Banka „Slovenija“ je tudi najbolj naravna in koristna hranilnica. Mali kapital, ki se porabi delnice kupiti, in znabiti mrtev leži, se bi težko hasnejše in gotovejše obrnil, kakor z udeležanjem pri tej zavarovalni banki

- c) Zavest, svoje imetje, samega sebe in svoje pri domačem zavodu zavarovati, je bila do zdaj le tiha želja, ali se je tudi izrekla. Zdaj pa se bo vresničila. Ta zavest bo spoznanje koristi zavarovanja, kjer še ni živa, vzbudila, in jo tam, kjer že je, okreščala, in tako bo ta domač zavod v deželah, katerim je v prvi vrsti namenjen, koristen, tem bolj, ko se bo vsakdo prepričal, da tarife in zavarovalni pogoji tega društva niso manj ugodni, kakor so najugodnejši.

- d) Konečno obračamo pozornost na §. 60. bankinih pravil, kateri določuje 15 odstotkov za občne dobrodelne namene, in o njih porabi odločujo je tudi delničarji v občnem zboru.

Ta delež na dobičku, če se dobro gospodari, lahko v 50 letih naraste do več milijonov, kakor je na priliko ljubljanska hranilnica tako srečna s svojim izgledom dokazati. Na vsak način pa dokazuje visok donesek za dobrodelne namene, da društvu ne gré za lastno obogatjenje, tem več ga je volja občno blagostanje pospeševati.

Znanstvene stvari.

Društvo slovenskih pisateljev.

Pod naslovom „Času primeren predlog“ v „Zori“ naš nevtrudljivi gosp. Davorin Trstenjak priobčuje sledeči prevdarka vredni nasvêt:

„Naše literarne moči so tako razkosane, kakor dežele, v katerih naš rod prebiva. Nikjer pravega središča, tudi nismo še doslej imeli nobenega pravega literarnega organa, v katerem bi se zedinjevale vse dušne moči. „Zora“ bi rada bila takošen organ, ne vemo, je li bode našla potrebnega zaupanja. Njen program je obširen, zato lahko v njej razglasujejo pisatelji vsake znanstvene strôke svoje spise. A to ni še zadosti. Treba je bližnjega spoznanja, izmen idej, točnega načrta, po katerem mislimo delati na različnem znanstvenem polji, in to se dá doseči samo po združevanju. Ne samo v materialnih zadevah, nego tudi v dušnih je asocijacija